

Üniversite Öğrencilerinin Tütün Kullanımı ve Konu ile İlgili Bilgi Düzeyleri

Smoking Habits of University Students and Level of Their Knowledge About The Topic

Evrım Eylem Akpınar¹, Serdar Akpınar², Meral Gülhan¹

¹Ufuk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları AD, Ankara

²Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ankara

ÖZET

Amaç: Tütün kullanımı, dünyadaki en önemli önlenilebilir ölüm nedenidir. Sigara içenlerin 1/3'ü 13 yaşından, %90'ı ise 20 yaşından önce sigaraya başlar. Bu nedenle sigara firmaları sistemli biçimde çocuklara ve gençlere yönelmektedir. Bu çalışmanın amacı, sigara firmalarının hedefleri içinde olan üniversite öğrencilerinin tütün kullanımı ile ilgili bilgi düzeyini ölçmek ve gençlerin tütün kullanımı ile ilgili tutumunu değerlendirmektir.

Gereç ve yöntem: Çalışmaya Ufuk Üniversitesi Tıp Fakültesi (TF), Hukuk Fakültesi (HF) ve Hemşirelik Yüksek Okulu (HYO) öğrencileri arasından gönüllü olan 324 genç alındı. The Global Youth Tobacco Survey Collaborative Group tarafından hazırlanan "Global Youth Tobacco Survey" (GYTS) adlı ankete nargile kullanımı ile ilgili sorular eklenip, üniversite etik kurulu onayıyla öğrencilere uygulandı.

Bulgular: Öğrencilerin %38'i halen sigara içmekteydi. Sigara içme oranı en yüksek HF, en düşük TF öğrencilerinde bulundu ($p<0.05$). Sigaranın zararlarıyla ilgili ders alma oranı TF'de en yüksekti ($p<0.001$). Erkek öğrencilerde sigara ve nargile içme oranı kız öğrencilere göre daha yüksekti ($p<0.05$, $p<0.001$). Sigara içenlerin çoğu (%79) sigaraya üniversiteden önce başlamıştı. Hukuk fakültesindeki öğrencilerde ve erkek öğrencilerin arkadaşlarında sigara içme oranı daha yüksek bulundu ($p<0.001$). Yüzde 15.4'ü hem sigara hem nargile içerken, %12.7'si sadece nargile içiyordu. Üç yüz bir öğrenci (%92.9) sigaranın, 234 öğrenci (%72.2) nargilenin zararlı olduğunu biliyordu. İki yüz seksen beş öğrenci (%85) pasif içiciliğin zararlı olduğunu belirtti. Öğrencilerin %76.2'si kapalı alanlarda sigara içme yaşağını destekliyordu. Halen sigara içmekte olan 99 öğrencinin %62'si sigarayı hemen bırakmak istiyordu, ancak %59'u sigarayı bırakmaları için yardım veya tavsiye almamıştı.

ABSTRACT

Aim: Smoking is the most important preventable cause of death in the world. One third of the smokers start smoking before the age of 13 and 90% start before the age of 20. Therefore, cigarette companies systematically target young people. The aim of this study is to determine the level of knowledge of university students and to evaluate their attitude about smoking.

Material and methods: Three hundred twenty four students from faculty of medicine (MF), faculty of law (LF) and nursing school (NS) of Ufuk University were included in the study. A questionnaire prepared by Youth Tobacco Survey Collaborative Group and named "Global Youth Tobacco Survey" (GYTS) was performed after adding some questions about use of nargile (water-pipe).

Results: Thirty eight percent of the students were current smokers. The smoking rate was highest in LF and lowest in MF ($p<0.05$). The learning rate of the damage smoking can cause was highest among MF students ($p<0.001$). Smoking and water-pipe use were more prevalent among males ($p<0.05$, $p<0.001$). Most of the smokers (%79) had started smoking before university. Smoking rate was higher among LF students and friends of males ($p<0.001$). Among the students, 15.4% was smoking both cigarette and water-pipe, 12.7% only water-pipe. While, 92.9% of students had known that smoking was harmful, only 72.2% of them was aware of the damage water-pipe can cause. Two hundred eighty five students (85%) indicated that passive-smoking was harmful and 76.2% of them supported prohibition of smoking. Although, 62% of 99 current smokers wanted to stop smoking, 59% of them did not take any help or advice.

Conclusion: Seventy nine percent of the students who were included in the study started smoking before university. This

Alındığı tarih: 8 Şubat 2009; Revizyon sonrası alınma: 27 Mart 2009; Kabul tarihi: 1 Şubat 2010

Yazışma adresi (Address for correspondence): Yard. Doç. Dr. Evrım Eylem Akpınar, Ufuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları AD-Konyayolu 88/86 Balgat, Ankara, Tel: 0 (312) 204 40 00; E-posta: drevrimeylem@gmail.com

© 2010 Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği (TÜSAD)

Solunum 2010;12(1): 1-6

Solunum Dergisi'ne www.solunum.org.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

Sonuç: Çalışmamızda, öğrencilerin %79'unun üniversite öncesi sigaraya başlaması, önlemlerin küçük yaşlarda alınması gerektiğini bir kez daha göstermiştir. Bu eğitim sırasında, özellikle bilgi düzeyi daha düşük olduğu için, nargilenin zararlarının da vurgulanması gerekmektedir. Sigaraya başlamış olan gençlerin çoğu sigarayı bırakmak istemektedir. Bu konuda yeterli desteğin verilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Anahtar sözcükler: anket, tütün, üniversite öğrencisi

result showed once again that efforts to prevent smoking should start at early ages. Because of the low level of knowledge, the damages of water-pipe should be emphasized. Since most of the young people who are current smokers want to stop smoking, supportive preventions must be arranged.

Keywords: questionnaire, smoking, university student

GİRİŞ VE AMAÇ

Tütün kullanımı dünyadaki en önemli önlenebilir ölüm nedenidir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre dünya genelinde geçtiğimiz yıl 5 milyon, 20. yüzyılda ise 100 milyon insan tütün epidemisi nedeniyle ölmüştür. Tütün epidemisi, en sık ölüm nedeni olan hastalıklardan tüberküloz, HIV/AIDS ve sıtmadan daha ölümcüldür. Dünya sigaralarının %70'i gelişmekte olan ülkelerde tüketilmektedir. Sigara içenlerin $\frac{1}{2}$ 'ü 13 yaşından, %90'ı ise 20 yaşından önce sigaraya başlamaktadır. Bu nedenle sigara firmaları sistemli biçimde çocuklara ve gençlere yönelmektedir.¹

Bu çalışmanın amacı, sigara firmalarının hedefleri içinde olan üniversite öğrencilerinin tütün kullanımı ile ilgili bilgi düzeyini ölçmek ve gençlerin tütün kullanımı ile ilgili tutumunu değerlendirmektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmaya, Ufuk Üniversitesi Tıp Fakültesi (TF), Hukuk Fakültesi (HF) ve Hemşirelik Yüksek Okulu (HYO) öğrencileri arasından gönüllü olan 324 genç alındı. The Global Youth Tobacco Survey Collaborative Group tarafından hazırlanan "Global Youth Tobacco Survey" (GYTS) adlı ankete nargile kullanımı ile ilgili sorular eklenip, üniversite etik kurulu onayıyla öğrencilere uygulandı. Ankette tütün kullanımıyla ilgili 13 soru, tütünlü ilgili bilgi düzeyleri ve tutumlarla ilgili 17 soru, pasif

içicilikle ilgili dört soru, sigarayı bırakma konusundaki tutumlarla ilgili altı soru, medyadaki sigarayla ilgili yayınlar konusunda dokuz soru, okulda verilen sigarayla ilgili eğitim konusunda dört soru, kişisel bilgilerle ilgili üç soru yer almaktaydı. Anket açık uçlu soru içermemekteydi.²

Orijinali İngilizce hazırlanmış olan anketin Türkçe versiyonuna nargile kullanımıyla ilgili dört soru ile kişisel bilgiler bölümüne yaş, cinsiyet ve öğrenim dönemine ek olarak; öğrencilerin üniversitenin hangi fakültesinden oldukları, sigaraya üniversitenin kaçınıcı sınıfında başladıklarıyla ya da bıraktıklarıyla ilgili üç soru eklendi. Eklenen sorular da anketin orijinalindeki sorulara benzer şekilde açık uçlu değildi. Gizlilik ilkesine uygun olarak ankette ad belirtilmedi. Anketin içeriği **Tablo I**'de, GYTS'ye eklenen sorular **Tablo II**'de görülmektedir.

İstatistiksel yöntem

Verilerin istatistiksel değerlendirmeleri, "SPSS for Windows 11,5" paket programıyla yapıldı. Niteliksel verilere ilişkin tanımlayıcı değerler mutlak ve göreceli frekans şeklinde verildi. Değerlendirmeler ki-kare testi ile yapıldı. Anlamlılık sınırı $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

BULGULAR

Çalışmaya alınan 324 öğrencinin %43.2'si HF, %36.7'si TF, %20.1'i HYO öğrencisiydi. Öğrencilerin %68.8'i kız, %31.2'si

Tablo I. Anket içeriği

Anket Bölümü	Soru Sayısı
Tütün kullanımı ile ilgili sorular	13
Tütün konusunda bilgi düzeyi ve tutumla ilgili sorular	17
Pasif içicilikle ilgili sorular	4
Sigarayı bırakma konusundaki tutumlarıyla ilgili sorular	6
Medyada sigarayla ilgili yayınlar konusundaki sorular	9
Okulda sigarayla ilgili verilen eğitimle ilgili sorular	4
Kişisel bilgilerle ilgili sorular	3
Nargile ile ilgili sorular	4

Tablo II. Global Youth Tobacco Survey'e eklenen sorular

Nargile kullanımı ile ilgili sorular
Nargile içiyor musunuz?
Nargilenin sağlığa zararlı olduğunu düşünüyor musunuz?
Ne sıklıkta nargile içiyorsunuz?
Sizce sigara mı yoksa nargile mi daha zararlı?
Kişisel bilgiler
Hangi fakültedensiniz?
Sigaraya üniversitenin kaçınıcı sınıfında başladınız?
Sigarayı üniversitenin kaçınıcı sınıfında bıraktınız?

erkekti ve ortalama yaş 19 ± 2.7 idi. Ankete katılım oranı %100'dü. Anketin birbirinden farklı soru bölümleri ile ilgili sonuçlar aşağıda ayrı başlıklar halinde verilmektedir.

Sigara kullanımı ile ilgili bilgiler

Öğrencilerin %52.6'sı (170) hiç sigara içmemişti, %38'i halen sigara içmekteydi, %9.9'u sigara içmeyi bırakmıştı. Sigara içenlerin çoğu (%79) sigaraya üniversiteden önce başlamıştı. Sigaraya üniversitede başlayanların %67'si 1. sınıfta başlamıştı. Tıp fakültesi öğrencilerinin %25'i, hemşirelik bölümü öğrencilerinin %38'i sigara içerken, HF öğrencilerinde sigara içme oranı %48'di ve bu oran diğer bölümlere göre anlamlı derecede yüksekti ($p<0.05$). Erkeklerde sigara içme oranı, kız öğrencilere göre daha yüksek (%49'a karşılık %34) bulundu. Cinsiyete ve bölüme göre sigara içme oranları **Tablo III**'te yer almaktadır. Sigara içen erkeklerin %68'i sigaraya 14-15 yaşında başlarken, kızların %60'ı sigaraya 16 yaş ve daha sonra başlamıştı.

Hemşirelik yüksek okulu ve HF öğrencilerinin çoğu (sırasıyla %76.9, %73.6) sigara içmeyi en az bir kez denemişti, TF öğrencilerinde ise bu oran %59.7 idi, aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p<0.05$). Erkek öğrenciler ile kız öğrencilerin sigara içmeyi deneme oranı (%80.2'ye karşılık %64.1) arasında anlamlı fark vardı ($p<0.001$).

Tütün kullanımını etkileyen faktörler

Hukuk fakültesindeki öğrencilerin ve erkek öğrencilerin arkadaşlarının sigara içme oranı daha yüksek bulundu ($p<0.001$).

Sigaranın ölümcül hastalıklara yol açmayacağını düşünenlerde, hem nargile hem sigara içme oranı daha yüksek saptandı ($p<0.001$). Toplu yerlerde sigara içme yaşağını destekleyenlerde, hem nargile hem sigara içme oranı yüksek çıktı (%64), ($p<0.001$). Anne ve babası sigara içenlerin %77'si, içmeyenlerin %61.5'i sigara içmeyi denemişti ve iki grup arasındaki fark anlamsızdı. Sigara içmeyenlerin %67'sinin, sigara içenlerinse %38'inin anne ve babası sigara içiyordu. Sigara içmeyi deneyenlerin %71.8'i, denemeyenlerinse %61'i aileden sigaranın zararlarıyla ilgili eğitim almıştı. Bu oran sigara içenlerde %80, içmeyenlerde ise %57.3'tü.

Sigara dışında tütün ürünü kullanımı

Öğrencilerin 67'si (%20.7) son bir ayda sigara dışında bir tütün ürünü kullanmıştı. Yüzde 15.4'ü hem sigara hem nargile içer-

ken, %12.7'si sadece nargile içiyordu. Birinci sınıf öğrencilerinin %20.8'i hem nargile, hem sigara içiyordu ve bu oran diğer sınıflarla karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksekti ($p<0.05$). Nargile içme oranı erkek öğrencilerde kızlara göre anlamlı derecede yüksek bulundu ($p<0.001$). Her gün sigara içenlerde, uyanır uyanmaz sigara içenlerde ve yakın arkadaşlarının çoğu sigara içenlerde diğer tütün ürünlerini kullanma oranı yüksekti ($p<0.05$, $p<0.01$, $p<0.01$).

Tütün ürünlerinin zararıyla ilgili bilgiler

Üç yüz bir öğrenci (%92.9) sigaranın, 234 öğrenci (%72.2) nargilenin zararlı olduğunu biliyordu. Öğrencilerin %1.2'si sigaranın, %3.1'i ise nargilenin kesinlikle zararsız olduğunu düşünüyordu. İki yüz seksen beş öğrenci (%85) pasif içiciliğin zararlı olduğunu, sekiz öğrenci (%2.5) ise kesinlikle zararsız olduğunu belirtti (**Tablo IV**). Öğrencilerin %76.2'si kapalı alanlarda sigara içme yaşağını destekliyordu.

Tıp fakültesi öğrencilerinin %83.2'si nargile içmenin sağlığa zararlı olduğunu biliyordu ve çoğu (%84) kapalı alanlarda sigara içme yaşağını destekliyordu ($p<0.05$, $p<0.05$). Çalışmaya katılan öğrencilerin %93'ü sigaranın ölümcül hastalıklara yol açabileceğini düşünüyordu. Sigaranın ölümcül hastalıklara yol açmayacağını düşünenlerde, sigarayı bırakmayı isteme oranı daha yüksekti ($p<0.01$). Sabah uyanır uyanmaz sigara içenlerin %52.9'u gelecek bir yılda, %17.6'sı gelecek beş yılda sigara içeceğinden emindi. Bu oranlar sabah uyanır uyanmaz sigara içmeyenlerden anlamlı oranda yüksekti ($p<0.001$, $p<0.001$).

Tütün kullanımını bırakma ile ilgili bilgiler

Halen sigara içmekte olan 99 öğrencinin %62'si sigarayı hemen bırakmak istiyordu, ancak %59'u sigarayı bırakmak için yardım veya tavsiye almamıştı. Yüzde 62.6 öğrenci son bir yıl içinde sigarayı bırakmayı denemişti, sigarayı bırakanların çoğu (%53) sağlığını düzeltmek için bıraktığını belirtmişti.

Ailesinden sigaranın zararlarıyla ilgili eğitim almayanların çoğu sigarayı bırakmak istemiyordu, aileden eğitim alanlarla karşılaştırıldığında arada anlamlı fark olduğu görüldü (%88.97'ye karşılık %70) ($p<0.05$).

En yakın arkadaşları sigara içenler içinde sigarayı bırakmak istemeyenlerin oranı, arkadaşları sigara içmeyenlere göre daha yüksekti ($p<0.001$).

Bu öğrenim döneminde sigaranın zararlarıyla ilgili ders alma oranı en yüksek TF'de (%73.9), ardından HYO'da (%43),

	Sigara içme oranı	
Erkek	%49	P<0.05
Kız	%34	P<0.05
Tıp	%25	P<0.05
Hukuk	%38	P<0.05
Hemşirelik	%48	P<0.05

Sigara zararlı	%92.9
Nargile zararlı	%72.2
Pasif içicilik zararlı	%85
Sigara zararsız	%1.2
Nargile zararsız	%3.1

en düşük ise HF'de (%9.3) bulundu, aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıydı ($p<0.001$).

Sigaranın maliyeti ile ilgili bilgiler

Sigara içen öğrenciler harçlıklarının %21'ini sigaraya harcadıklarını belirttiler. Sigara için bir ayda harcanan para miktarının HF öğrencilerinde, diğer bölümlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görüldü ($p<0.05$). Sigara için bir ayda alınan harçlık ve sigara için harcanan para miktarı, erkeklerde kızlara göre anlamlı oranda yüksekti ($p<0.001$, $p<0.001$).

Birinci sınıf öğrencilerinde sigara dışında tütün ürünü kullanma oranı diğer sınıflara göre anlamlı oranda yüksekti ($p<0.05$). Bu oran da erkek öğrencilerde, kızlardan fazlaydı ($p<0.001$).

Bağımlılıkla ilgili bilgiler

Hukuk fakültesi öğrencilerinden sabah uyanır uyanmaz sigara içen veya içmek isteyenlerin oranının diğer fakültele göre anlamlı oranda yüksek olduğu görüldü ($p<0.05$). Bağımlılık potansiyelini gösteren bu oran, kızlarla karşılaştırıldığında erkek öğrencilerde anlamlı oranda yüksekti ($p<0.05$). Son bir ayda her gün sigara içenlerde, uyanır uyanmaz sigara içme veya içmeyi isteme oranı, her gün içmeyenlerden anlamlı derecede yüksekti ($p<0.001$).

Son bir ayda günde 20'den fazla sigara içenlerde, uyanır uyanmaz sigara içme oranı, günde 20'den az içenlere göre anlamlı derecede yüksek bulundu ($p<0.001$).

Hem sigara hem nargile içenlerde, uyanır uyanmaz sigara içme veya içmeyi isteme oranı sadece nargile içenlerden daha yüksekti ($p<0.001$).

Sigarayı bırakmak istemeyenlerde, ağır bağımlılığın bir göstergesi olarak uyanır uyanmaz sigara içme oranının, sigarayı bırakmak isteyenlerden yüksek olduğu görüldü ($p<0.001$).

TARTIŞMA

Tütün kullanımı akciğer kanseri, kronik obstrüktif akciğer hastalığı ve koroner arter hastalığı başta olmak üzere, en önemli ölüm nedenleri için risk faktörüdür. Dünya sigaralarının çoğu gelişmekte olan ülkelerde tüketilmektedir, dolayısıyla bu ülkelerde sigaraya bağlı ölüm oranları da artacaktır.¹

Tütün kullanımı Türkiye için de önemli bir sağlık sorunudur. GYTS 2003 yılında Türkiye'de 13-15 yaş arası 15,504 adölesana uygulanmıştır.³ Bu çalışmanın sonuçlarına DSÖ verilerinde de yer verilmiştir ve buna göre 13-15 yaş arası sigara içme oranı erkeklerde %11.1, kızlarda %4.4, her iki cinsten %8.4'tür. Erişkinlerde ise erkeklerde %52, kadınlarda %17.3, her iki cinsten %34.6 olarak belirtilmiştir.¹ Bu çalışmaya alınan 324 öğrencinin %38'inin sigara içtiği saptandı. Erkeklerde sigara içme oranı DSÖ verileriyle uyumlu olarak daha yüksek bulundu (%49'a karşılık %34). Ancak iki cinsiyette de sigara içme oranlarının DSÖ verilerinden yüksek olduğu görüldü. Daha önce

yapılan çalışmalarda Türkiye'de genel popülasyonda sigara içme prevalansı %30-60 bulunmuştu.^{4,5} Bizim çalışmamızın sonucu bu oranlarla uyumludur.

Tıp fakültesi öğrencilerinde sigara içme prevalansı ülkeler arası farklılıklar gösterir. Avustralya, Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ülkelerde prevalans daha düşükken, Türkiye, İspanya gibi gelişmekte olan ülkelerde prevalansın yüksek olduğu belirtilmiştir.⁶ Türkiye'de tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan çalışmaların birinde, bizim çalışmamıza benzer şekilde, sigara içme oranı %22 bulunurken,⁷ tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan diğer çalışmalarda oran daha yüksek bildirilmiştir.^{8,9} İspanya'da ve Yunanistan'da tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan iki çalışmada erkeklerde, kızlara göre daha yüksek sigara içme oranları saptanmıştır (sırasıyla %42, %41).⁶ Bizim çalışmamızda tıp fakültesi öğrencilerinde sigara içme oranı genel popülasyondan düşük ve daha önce yapılan çalışmalarla uyumlu olarak erkeklerde daha yüksek bulunmuştur (%49).

Türkiye'de tıp fakültesi öğrencileri ve doktorlarda sigara içme oranını değerlendiren bir başka çalışmada ise, yaşam boyu sigara içme oranı %50 olarak bildirilmiştir. Bizim çalışmamıza alınan öğrencilerin %69'u sigara içmeyi en az bir kez denemişti.⁸ Tıp fakültesi öğrencilerinde sigara tüketimi ile ilgili yakın zamanda Şenol ve arkadaşları tarafından yapılan *longitudinal* [zaman içinde uzunlamasına] bir çalışmada, çalışmanın ilk yılında öğrencilerin %22'si sigara içmekteyken, altıncı yılda oran %27'ye yükselmiştir. Çalışmanın ilk yılında sigara içmeyen %32 öğrencinin altıncı yılın sonunda sigara içmekte olduğu saptanmıştır.⁷ Bizim çalışmamız kesitsel bir çalışma olduğu için üniversite eğitimi süresince sigara içme oranındaki değişimi izlemek mümkün olmasa da, çalışmaya alınan öğrencilerin çoğunun sigara içmeye üniversiteden önce başladığı, sigaraya üniversitede başlayanlarına çoğunlukla 1. sınıfta başladığı görülmüştür.

Türkiye'deki farklı üniversitelerin tıp fakültesi öğrencilerinde sigara içme oranları birbirinden farklı bulunmuştur.¹⁰ Farklılık, üniversitelerin farklı illerde bulunmasından ve öğrencilerin farklı sosyoekonomik özelliklere sahip olmasından kaynaklanabilir. Bizim çalışmamızda TF öğrencilerinde sigara içme oranı %38 bulundu, bu sonuç Karlıkaya ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmanın sonucuna benzerdir.¹¹

Çalışmada sigara içme oranı en yüksek HF öğrencilerinde bulunurken (%48), bunu HYO ve TF izlemektedir (%38, %25). Öğrenim dönemi boyunca sigaranın zararlarıyla ilgili ders alma oranı ise en yüksek tıp fakültesinde olup diğer bölümlerden anlamlı derecede yüksekti. Bu sonuç, eğitimin önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

İspanya'da hemşirelik ve fizyoterapi öğrencilerinden oluşan bir grupta yapılan anket çalışmasında, sigara içme prevalansı %29.3 bulunmuştur. Aynı çalışmada hemşirelik öğrencilerinin, sigarayı bırakma yöntemleriyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığı görülmüştür.¹² Bizim çalışmamızda hemşirelik bölümünde sigara içme oranı daha yüksek bulunmuştur.

Tıp fakültesi öğrencilerinde sigara içme alışkanlıklarının değerlendirildiği bir çalışmada, öğrencilerin bu alışkanlıkta arka-

daşlarından etkilendiği ve %34'ünün sigara içmeye bir gruba dahil olma isteği nedeniyle başladığı bildirilmiştir.¹³ Sigara içme prevelansının yüksek olduğu HF'deki öğrencilerin ve erkek öğrencilerin arkadaşlarında da sigara içme oranı daha yüksekti. Bu sonuçlar, okulda verilen eğitimin ve yakın çevrede sigara içilmesinin gençlerde sigara kullanımı üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Sağlık çalışanlarının sigarayla savaşta önemli bir rolü vardır. Sigaraya bağlı hastalıklarla gelecekte mücadele edecekleri gibi, hastalar ve yakın çevreleri için de rol model oluşturacaklardır. Tıp eğitimleri boyunca öğrencilerin, sigaraya bağlı hastalıklarla ilgili bilgileri artmaktadır.¹⁴ Öte yandan, tıp eğitimi sırasında anksiyete ve depresif semptomların daha fazla oluşu sigaraya başlama konusunda risk oluşturmaktadır.^{4,9} İspanya'da yapılan bir çalışmada, öğrencilerin çoğunun sigara içmeye tıp eğitimleri sırasında başladığı görülmüştür.¹⁵ Türkiye'de yapılan bir çalışmada da tıp eğitiminin ilk üç yılının sigaraya başlamak için en riskli dönem olduğu belirtilmiştir.⁴ Bizim çalışmamızda ise öğrencilerin çoğu sigaraya üniversiteden önce başlamıştı. Üniversite öncesinde sigara içimini etkileyen faktörleri araştırılan bir çalışmada, öğrenci-öğretmen ilişkisinin kalitesinin, okulun refah düzeyinin ve okulun sigarayla ilgili tutumunun, sigara içme oranlarında etkili olduğu görülmüştür.¹⁶ Sigaranın zararlarıyla ilgili dersler eğitimin her aşamasında verilmelidir.

Sigara içme oranı erkeklerde daha yüksek olmakla birlikte, gelişmekte olan ülkelerdeki kadınlarda da oran yükselmektedir.^{17,18} Bizim çalışmamızda da kadınlarda sigara içme oranının genel popülasyondan oldukça yüksek olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada, sigara içmekte olan öğrencilerin çoğunun (%62) sigarayı hemen bırakmak istemesine karşılık %59'u bu konu ile ilgili yardım veya tavsiye almamıştı. Aileden sigaranın zararlarıyla ilgili eğitim alanlarda sigarayı bırakma isteği oranı daha yüksekti. Yakın arkadaşları sigara içenlerde ise sigarayı bırakma isteği oranı daha düşüktü. Yapılan bir çalışmada 18-24 yaş arası gençlerde erişkinlere göre sigara içme oranı daha yüksek bulunurken, gençlerin sigarayı bırakma konusunda daha istekli oldukları halde bırakma konusunda yeterli desteği görmedikleri belirtilmiştir.¹⁹ Öğrencilere sigara bırakma konusunda bilgi ve destek veren yardımların sağlandığı ASSIST (A Stop Smoking In School Trial) çalışmasında, okullarda sigara içme oranında düşme sağlandığı görülmüştür.²⁰ Sigarayı bırakma konusunda istekli olan gençlere yeterli sağlık desteğinin ulaşmasıyla sigara içme oranında düşme sağlanabilir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün tütün kontrolü ile ilgili son raporunda, tütün epidemisiyle savaşta en etkili yollardan biri vergilendirmeyi artırarak, sigara fiyatlarının yükseltilmesidir. Bu rapora göre sigara fiyatını %70 artırmak, dünya çapında sigaraya bağlı ölümleri 1/4 oranında azaltacaktır.¹ Bizim çalışmamızda sigara içen öğrencilerin harçlıklarının %21'ini sigara almak için harcadıkları görüldü. Öğrencilerin harçlıklarının kısıtlı olduğu düşünülürse, DSÖ'nün bu önerisi, toplumun çoğu kesimi gibi öğrencilerin de sigara içmesinde caydırıcı olacaktır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün önerilerinden biri de sigara dumanından insanların korunmasıdır. Bu yolla hem pasif içiciliğin önlenmesi hem de içenlerin bırakmaya teşvik edileceği belirtilmiştir.¹ Bizim çalışmamız, Türkiye'de tütün kontrolü ile ilgili yasa yürürlüğe girmeden önce yapıldı ve öğrencilerin %76.2'si toplu yerlerde sigara içme yasağını desteklemekteydi. Yasanın tütün kontrolündeki etkisini göstermek için ileri araştırmalara gerek vardır.

Daha önce TF öğrencilerinde sigara içme alışkanlığını değerlendiren çalışmalarda ebeveynlerin sigara içme alışkanlıklarının, sigara içimi üzerine etkili olduğu görülmüştür.⁶ Bu çalışmada ise ebeveynlerin sigara içmesinin öğrencilerin sigarayı denemelerine anlamlı etkide bulunmadığı görüldü. Diğer çalışmaların tersine sigara içmeyenlerin anne ve babasında sigara içme oranı, içenlerin ebeveynlerinden daha yüksekti (%68'e karşılık %38).

Nargile kullanımı tütün kullanımının geleneksel bir yöntemidir. Ortadoğu ve Hindistan'da yaygın olan nargile kullanımı, bizim ülkemizde de oldukça yaygınlaşmıştır. Yapılan çalışmalar nargilenin sigaradan daha az bağımlılık yaptığı ve daha az zararlı olduğu görüşünün gençler arasında yaygın olduğunu ve nargile tüketiminin tüm dünya gençleri için gizli bir tehlike oluşturduğunu göstermektedir.^{21,22,23} Bu çalışmaya alınan öğrencilerde nargilenin zararlı olduğunu bilenlerin oranı, sigaranın zararlı olduğunu bilenlerden daha düşük bulundu (%72.2'ye karşılık %92.9). Bu sonuç nargilenin tehlikesini açıkça göstermektedir. Mısır'da üniversite öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada, nargile içme oranının kız öğrencilerde erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüş ve kız öğrencilerin sigaranın olumsuz sosyal imajı nedeniyle nargileyi tercih ettikleri belirtilmiştir.²² Bizim çalışmamızda ise, nargile içme oranı erkeklerde daha yüksekti. Ağır bağımlılığın bir göstergesi olan sabah uyanır uyanmaz sigara içme oranı ise, hem sigara, hem nargile içenlerde daha yüksekti.

Sonuç olarak; tütün epidemisine karşı savaşta en etkin yol gençlerin sigaraya başlamasını önlemektir. Çalışmamızda öğrencilerin %79'unun üniversite öncesi sigaraya başlaması, bu önlemlerin küçük yaşlarda alınması gerektiğini bir kez daha göstermiştir. Tıp fakültesi öğrencilerinde sigara içme oranının daha düşük olması, eğitimin önemi ile ilişkilendirilmiştir. Tütün ürünlerinin zararlarıyla ilgili eğitimin ailede başlayıp, okul eğitiminin her aşamasında etkin bir şekilde devam etmesi, özellikle bilgi düzeyi daha az olduğu için nargilenin zararlarının vurgulanması gerekmektedir. Ayrıca sigaraya başlamış olan gençlerin çoğu sigarayı bırakmak istedikleri halde yeterli destek ve yardımı alamamaktadır. Bu konuda destek verilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. MPOWER WHO report. www.who.int/tobacco/mpower/
2. Global youth tobacco survey. www.cdc.gov/tobacco/global/GYTS
3. Centers for disease control and prevention. Global youth tobacco

- survey (GYTS), Country data set: Turkey 2003. Atlanta, Georgia: CDC, 2003.
4. Bilir N, Doğan BG, Yıldız AN. *Behaviours and attitudes towards cigarette smoking*. Hacettepe Public Health Foundation, 1997, Ankara.
  5. Aytaçlar S, Türkcan A, Yazman Ü, Akvardar Y. The extent of characteristics of cigarettes use in İstanbul. 33. Ulusal Psikiyatri Kongresi, 1997, Antalya, Türkiye. Kongre kitabı, s124.
  6. Smith DR, Leggat PA. An international review of tobacco smoking among medical students. *J Postgrad Med* 2007;53:55-62.
  7. Senol Y, Donmez L, Turkyay M, Aktekin M. The incidence of smoking and risk factors for smoking initiation in medical faculty students: cohort study. *BMC Public Health* 2006;6:128.
  8. Akvardar Y, Demiral Y, Ergor G, Ergor A. Substance use among medical students and physicians in a medical school in Turkey. *Soc Psychiatr Epidemiol* 2004;39:502-506.
  9. Gulec M, Bakır B, Ozer M, et al. Association between cigarette smoking and depressive symptoms among military medical students in Turkey. *Psychiatry Res* 2005;134:281-286.
  10. Onal AE, Tumerdem Y, Ozel S. Smoking addiction among university students in İstanbul. *Addiction Biology* 2002;7:397-402.
  11. Karlıkaya C, Erdoğan S, Cakir E, et al. Smoking addiction among Trakya University Medical Faculty students and relevant factors. *Trakya Univ Med Faculty J* 2000;17:161-169.
  12. Fernandez Garcia D, Martin Sanchez V, Vazquez Casares AM, et al. Tobacco use amongst nursing and physiotherapy students: a cross sectional questionnaire survey. *Int J Nurs Stud* 2007;44:780-785.
  13. Dekker HM, Looman CWN, Adriaanse HP, et al. Prevalence of smoking in physicians and medical students, and the generation effect in the Netherlands. *Soc Sci Med* 1993;36:817-822.
  14. Richmond R. Teaching medical students about tobacco. *Thorax* 1999;16:189-197.
  15. Mas A, Nerin I, Barrueco M, et al. Smoking habits among sixth-year medical students in Spain. *Arch Bronconeumol* 2004;40:403-408.
  16. Henderson M, Ecob R, Wight D, Abraham C. What explains between-school differences in rates of smoking. *BMC Public Health* 2008;8:218.
  17. Erbaydar T, Lawrence S, Dağlı E, et al. Influence of social environment in smoking among adolescents in Turkey. *Eur J Public Health* 2005;1:1-7.
  18. Bush J, White M, Kai J, et al. Understanding influences on smoking in Bangladeshi and Pakistani adults: community based, qualitative study. *BMJ* 2003;326-332.
  19. Solberg LI, Boyle RG, McCarty M, et al. Young adult smokers: Are they different? *Am J Manag Care* 2007;13:626-632.
  20. Campbell R, Starkey F, Holiday J, et al. An informal school-based peer-led intervention in adolescence (ASSIST): a cluster randomised trial. *Lancet* 2008;371:1595-1602.
  21. Korn L, Magnezi R. Cigarette and nargila (water pipe) use among Israeli Arab high school students: prevalence and determinants of tobacco smoking. *Scientific World J* 2008;22;8:517-525.
  22. Mandil A, Hussein A, Omer H, et al. Characteristics and risk factors of tobacco consumption among University of Sharjah students, 2005. *East Mediterr Health J* 2007;13:1449-1458.
  23. Eissenberg T, Ward KD, Smith-Simone S, Maziak W. Waterpipe tobacco smoking on a U.S. College campus: prevalence and correlates. *J Adolesc Health* 2008;42:434-435.